

УДК 327.83

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-429-433

**Ольга
ДУНЕБАБИНА** ©
аспірант
(Національна
академія Служби
безпеки України,
м. Київ, Україна)

**Світлана
ЛУК'ЯНЧЕНКО** ©
аспірант
(Інститут
міжнародних
відносин
Київського
національного
університету імені
Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна)

ГЕНДЕРНА ДЕЗІНФОРМАЦІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЯК ЧАСТИНА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Представлено новітні пропагандистські наративи росії, пов'язані з гендерною тематикою, що використовуються країною-агресоркою у веденні інформаційної війни і є частиною широкої російської пропаганди проти України та країн західної ліберальної демократії – з метою їх розвінчання. Узагальнено дії українського Уряду, спрямовані на забезпечення конструктивних стратегічних комунікацій у сфері гендерної політики.

Ключові слова: гендерна політика, гібридна інформаційна війна, стратегічні комунікації у сфері забезпечення гендерної рівності.

Постановка проблеми. Антигендерна риторика багато років є частиною широкої російської пропаганди проти України та країн західної ліберальної демократії. Це «нацькування» населення проти всього європейського і демократичного та свідомо спланована дезінформація у межах інформаційної війни [1].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Окреслені питання перебувають у полі зору українських дослідників: Л. Компанцевої, К. Левченко, О. Суслівної та ін. [2]. Проте вони потребують постійної уваги та подальшої розробки.

Перші антигендерні рухи в Україні мали російський слід і ретранслювали російські наративи. Початок активної діяльності антигендерних організацій припадає на початок 2010-х років, коли були сформовані «батьківські комітети», що виступали проти ювенальної юстиції, мотивуючи свою діяльність тим, що ювенальна юстиція створена для забирання дітей з родин із метою їх подальшого усиновлення гомосексуальними парами з Америки. В росії боротьба з ювенальною юстицією продовжується і досі, в Україні ж ця тема перестала бути на порядку денному для радикальних груп. Водночас починаються наступи на гендерну політику як «ворожу» для України.

З початку повномасштабної збройної агресії росії проти України різко зросла кількість дезінформації, що розповсюджується у російських ЗМІ та соціальних мережах. Маніпуляції щодо українських жінок не стали винятком. Вони стосуються жінок-біженців, вимушених покинути Україну, рятуючись від жахіття збройної агресії російської федерації проти України, та жінок, які вступили до лав Збройних Сил.

Метою статті є ідентифікація та представлення новітніх пропагандистських наративів росії, пов'язаних із гендерною тематикою, задля їхнього розвінчання, а також узагальнення дій Уряду України, спрямованих на здійснення конструктивних стратегічних комунікацій у сфері гендерної політики.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтуючись на парадигмі так званих традиційних цінностей, росія продовжує поширювати гендерну дезінформацію як для

© О. Дунебабіна, 2023
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3242-2377>
academy@ssu.gov.ua

© С. Лук'яненко, 2023
office@iir.kiev.ua

дискредитації цінностей у галузі прав людини, положень щодо рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, так і для дискредитації українських жінок.

Так, виступаючи на пленарному засіданні Валдайського клубу 27 жовтня 2022 р., президент росії в. путін вкотре приділив увагу питанням традиційних цінностей, маніпулятивно протиставляючи їх ліберальним, до яких відніс «новомодні тенденції, на кшталт гендерних відхилень і гей-парадів» [3].

Окрім утвердження патріархальних наративів, у російських ЗМІ створюються образи жінок, наприклад, як легковажних, що виїжджають за кордон заради наживи, торгують власним тілом і не цікавляться долею своєї зруйнованої країни [4]. Чимало репортажів російських пропагандистів зосереджено на оцінці зовнішності українських жінок. Таким чином, коли говорять чи пишуть про жінку, незалежно від її походження, основна увага приділяється її зовнішності. У багатьох випадках жінка розглядається виключно як товар або особа, яка обслуговує чоловіка, наприклад, за допомогою секс-роботи. Автори не звертають увагу на освіту, здібності чи досвід роботи жінок. Проте вони стверджують, що українські жінки можуть заробляти на життя в країнах ЄС виключно як секс-працівниці.

Поширюючи гендерну дезінформацію, російська пропаганда спекулює на чутливих та часто стигматизованих темах і питаннях, наприклад, сексуального насильства щодо жінок та дівчат, домашнього насильства тощо. Усі ці питання було стигматизовано навіть у мирний час, наприклад, звинувачення жертв, притягнення винних до відповідальності тощо [5].

Інші наративи містять прояви неповаги до жінок та заяви про їхню нездатність у контексті військової служби. Наприклад: якщо жінок мобілізують до української армії, то воювати буде нічим, бо армія з жінками некомпетентна та слабка. Такі наративи демонструють російське упереджене та стереотипне ставлення до жінок, що лише посилюється в умовах справжньої повномасштабної війни [4].

Пропаганда рф виявляє подібні загострення і намагається перетворити їх на глибокі розколи в демократичних суспільствах. Намагається налаштувати українських жінок, які поїхали за кордон, проти тих, хто залишився в Україні, дискредитувати українських жінок-біженців в очах громадян приймаючих країн, нормалізувати сексуальні злочини росіян, дискредитувати зусилля України на шляху до гендерної рівності як необхідної умови демократичного розвитку.

Може здатися, що фрази на кшталт «місце жінки – на кухні» або «б'є – значить любить» відображають старий суспільний устрій і не мають нічого спільного з пропагандистською машиною кремля. Однак це не так. Якщо розглядати російську пропаганду всебічно, можна побачити, що дезінформація, що експлуатує гендер і сексуальність, є наріжним каменем російського світу. У цій країні в 2017 р. було декриміналізовано домашнє насильство і розроблено Концепцію державної сімейної політики, в якій замість поняття «домашнє насильство» використовується «побутове насильство», тим самим перекинувши і нівелюючи його зміст [6]. Російські політики та пропагандисти стверджують, що бажаний стан речей є священним для прихильників «традиційних цінностей». Тому він потребує захисту та збереження. російська федерація не підписала Стамбульську Конвенцію, оскільки, на думку російських ідеологів, положення Конвенції не сумісні з існуючими в країні нормами традиційної моралі та основами державної сімейної політики.

Тож росія прагне досягти своїх геополітичних цілей, розпалюючи конфронтацію між собою та «колективним Заходом». Таким чином, систематично дискредитується демократична система і пропонується альтернатива так званому «загниваючому Заходо» у вигляді «традиційних цінностей», що супроводжують «руський мир».

За останні кілька років Україна зробила низку кроків у боротьбі з російською дезінформацією, а саме: шляхом внесення відповідних змін до стратегічних документів (Стратегія національної безпеки України та Доктрина інформаційної безпеки України) обмежила доступ до російських телеканалів та платформ соціальних мереж («Вконтакті», «Однокласники»), наклала економічні обмеження на певних російських громадян, які просували хибні антиукраїнські наративи, регулювала поширення кіно- та друкованої продукції російського виробництва.

У травні 2021 р. в Україні було створено Центр з протидії дезінформації (ЦПД) [7]. Він є органом Ради національної безпеки та оборони та забезпечує моніторинг і аналіз інформаційних загроз національній безпеці України. З моменту початку агресивної війни

росії проти України у лютому 2022 р. зазначений центр проводить роботу з перевірки фактів та викриття інформації в системах обміну повідомленнями «Телеграм» та «Твіттер». Центр надає українському уряду офіційний, експертний засіб протидії дезінформаційним кампаніям росії. Сьогодні більшість його повідомлень зосереджено на наведенні прикладів маніпулювання або помилкового контенту, презентації оновленої інформації про військові події та пости. Все це спрямоване на підвищення медіа- та інформаційної грамотності шляхом пояснення того, як розробляються інформаційно-психологічні операції.

Станом на кінець 2022 р. Міністерство культури та інформаційної політики України перебувало у процесі розробки національної системи протидії дезінформації та маніпулятивній інформації. До цього процесу було залучено широке коло експертів, у тому числі представників громадянського суспільства та правозахисних установ. Очікується, що серед інших заходів у згаданій національній системі основна увага буде приділена підвищенню медіакультури та медіаграмотності суспільства шляхом проведення скоординованих інформаційних кампаній, розробки національної платформи медіаграмотності, розповсюдження різноманітних інформаційних та методичних матеріалів/посібників (із прикладами способів проведення перевірки фактів, виявлення інтернет-ботів тощо). У 2020 р. Урядом була затверджена Стратегія комунікації у сфері гендерної рівності, котра спрямована на розвінчання не тільки гендерних стереотипів, але й маніпуляцій навколо гендерної рівності [8].

Один із національних проєктів, спрямованих на підвищення медіакультури суспільства, вже працює. Безкоштовний відеокурс «Медіаграмотність: як не піддатися маніпуляції» розроблений Національним проєктом медіаграмотності «Фільтр» та Міністерством культури та інформаційної політики. Він дозволяє ознайомитися з ключовими наративами та тактиками російської пропаганди для протидії їм; допомагає навчитися визначати маніпулятивний медіаконтент, розрізняти дезінформацію, шкідливі пропагандистські наративи.

Висновки. Зазначимо, що у цілому гендерній тематиці Україна приділяє особливу увагу. Наприклад, другий Національний план дій щодо виконання резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 1325 «Жінки, мир та безпека» на період 2021-2025 років, оновлений 16.12.2022, передбачає за мету забезпечення підвищення обізнаності та просування культури абсолютної нетерпимості до гендерного насильства [9]. Протидії російській пропаганді слугуватиме також розроблені та прийняті Урядом України Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [10] та Стратегія гендерної рівності у сфері освіти та затвердження операційного плану на 2022-2024 роки [11].

Потужним кроком щодо протидії маніпуляції є ратифікація Україною Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, проти якої багато років виступала росія та її сателіти.

Україна очікує, що заходи, що проводяться системно, значно зменшать вплив дезінформації на суспільство. Ці заходи здійснюються у суворій відповідності законодавству України та її міжнародним зобов'язанням у галузі прав людини, що передбачають набір необхідних противаг, котрі забезпечать баланс між боротьбою з дезінформацією та дотриманням права на свободу вираження поглядів.

Список використаних джерел

1. Russia's Top Five Persistent Disinformation Narratives. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/russias-top-five-persistent-disinformation-narratives/>.
2. Азарова В. та ін. Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця : монографія ; за заг. ред. Л. Компанцевої. Київ : НА СБУ, 2021. 500 с. URL: https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_157_93159068.pdf.
3. Виступ президента рф на конференції "Валдай" 27 жовтня 2022 року. URL: <https://youtu.be/kyvi0VaUeNs>.
4. «Україну від дефолту врятує проституція». Досліджуємо російську гендерну дезінформацію в соцмережах. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/monitoring-internetu/article/203173/2022-09-27-ukrainu-vid-defoltu-vryatuie-prostyutsiya-doslidzhuemo-rosiysku-gendernu-dezinformatsiyu-v-sotsmerezakh/>.
5. Jankowicz N., Hunchak J., Pavliuc A., Davies C., Pierson Sh., Kaufmann Z. Malign Creativity: How Gender, Sex, and Lies are Weaponized Against Women Online. 2021. 61 p. URL: <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/Report%20Malign%20Creativity%20How%20Gender%2C%20Sex%2C%20and%20Lies%20are%20Weaponized%20Against%20Wom>

en%20Online_0.pdf.

6. Концепция государственной семейной политики в Российской Федерации на период до 2025 года от 25.08.2014. *RG.RU*. URL: <https://rg.ru/2014/08/29/semya-site-dok.html>.

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про створення Центру протидії дезінформації»: Указ Президента України від 19.03.2021 № 106/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106/2021#n5>.

8. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 1128-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text>.

9. Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 № 1150-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-28-zhovtnia-2020-r-s1150-161222>.

10. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2022 № 752-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80>.

11. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.12.2022 № 1163-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-vprovadzhennia-henderno-rivnosti-u-sferi-osvity-do-2030-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-na-20222024-roky-z-ii-realizatsii-i201222-1163>.

Надійшла до редакції 30.03.2023

References

1. Russia's Top Five Persistent Disinformation Narratives. *U.S. Department of State*. URL: <https://www.state.gov/russias-top-five-persistent-disinformation-narratives/>.

2. Azarova, V. ta in. (2021) Stratehichni komunikatsii v umovakh hibrydnoi viiny: pohliad vid volontera do naukovtsia [Strategic communications in the context of hybrid warfare: a view from a volunteer to a scientist]: monohrafiia; za zah. red. L. Kompantsevoi. Kyiv: NA SBU. 500 p. URL: https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_157_93159068.pdf. [in Ukr.].

3. Vystup prezidenta rf na konferentsii "Valdai" 27 zhovtnia 2022 roku. URL: <https://youtu.be/kyvi0VaUeNs>. [in Ukr.].

4. «Ukrainu vid defoltu vriatue prostytutsiia». Doslidzhuiemo rosiisku hendernu dezinformatsiiu v sotsmerezkhakh [«Prostitution will save Ukraine from default». We investigate Russian gender disinformation in social networks]. *Detektor media*. URL: <https://detector.media/monitorynh-internetu/article/203173/2022-09-27-ukrainu-vid-defoltu-vryatue-prostytutsiya-doslidzhuiemo-rosiysku-gendernu-dezinformatsiyu-v-sotsmerezkhakh/>. [in Ukr.].

5. Jankowicz, N., Hunchak, J., Pavliuc, A., Davies, C., Pierson, Sh., Kaufmann, Z. (2021) Malign Creativity: How Gender, Sex, and Lies are Weaponized Against Women Online. 61 p. URL: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/Report%20Malign%20Creativity%20How%20Gender%2C%20Sex%2C%20and%20Lies%20are%20Weaponized%20Against%20Women%20Online_0.pdf.

6. Kontseptsyia hosudarstvennoi semeinoi polytyky v Rossyiskoi Federatsyy na peryod do 2025 hoda ot 25.08.2014 [The concept of state family policy in the Russian Federation for the period up to 2025 of 08/25/2014]. *RG.RU*. URL: <https://rg.ru/2014/08/29/semya-site-dok.html>. [in russ.].

7. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 11 bereznia 2021 roku «Pro stvorennia Tsentru protyidii dezinformatsii» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 11, 2021 «On the establishment of the Center for countering disinformation»]: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 19.03.2021 № 106/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106/2021#n5>. [in Ukr.].

8. Pro skhvalennia Kontseptsii komunikatsii u sferi henderno-rivnosti [On the approval of the Concept of communication in the field of gender equality]: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.09.2020 № 1128-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text>. [in Ukr.].

9. Pro vnesennia zmin do rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 zhovtnia 2020 r. № 1544 [On making changes to the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 28, 2020 No. 1544]: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.12.2022 № 1150-r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-28-zhovtnia-2020-r-s1150-161222>. [in Ukr.].

10. Pro skhvalennia Derzhavnoi stratehii zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhink i cholovikiv na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu z yii realizatsii na 2022-2024 roky [On the approval of the State Strategy for ensuring equal rights and opportunities for women and men for the period up to 2030 and the approval of the operational plan for its implementation for 2022-2024]: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.08.2022 № 752-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80>.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80>. [in Ukr.].

11. Pro skhvalennia Stratehii vprovadzhennia hendernoї rивnosti u sferi osvity do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv na 2022–2024 roky z yii realizatsii [On the approval of the Strategy for the implementation of gender equality in the field of education until 2030 and the approval of the operational plan of measures for 2022–2024 for its implementation] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.12.2022 № 1163-r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-vprovadzhennia-hendernoї-rivnosti-u-sferi-osvity-do-2030-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-na-20222024-roky-z-ii-realizatsii-i201222-1163>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Olha Dunebabina, Yevheniia Lukianchenko. Gender disinformation of the russian federation as part of the hybrid war against Ukraine and the European Union. The newest propaganda narratives of russia related to gender issues are presented, which are used by the aggressor country in the conduct of information warfare and are part of the broad russian propaganda against Ukraine and the countries of Western liberal democracies – with the aim of debunking them. Russian politicians and propagandists claim that the desired state of affairs is sacrosanct for adherents of «traditional values.» Therefore, it needs protection and preservation. the Russian Federation did not sign the Istanbul Convention because, according to Russian ideologues, the provisions of the Convention are not compatible with the norms of traditional morality and the foundations of state family policy existing in the country. The actions of the Ukrainian Government aimed at ensuring constructive strategic communications in the field of gender policy have been summarized.

According to the authors, a powerful step in countering manipulation is Ukraine's ratification of the Council of Europe Convention on the prevention of violence against women and domestic violence and the fight against these phenomena, which Russia and its satellites have opposed for many years.

Ukraine expects that systematic measures will significantly reduce the impact of disinformation on society. These measures are carried out in strict accordance with the legislation of Ukraine and its international obligations in the field of human rights, which provide for a set of necessary counterbalances that will ensure a balance between the fight against disinformation and the observance of the right to freedom of expression.

Keywords: *gender policy, hybrid information warfare, strategic communications in the field of ensuring gender equality.*

УДК 342.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-433-439

Олександр ДЯЧЕНКО©

ад'юнк

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФСПЛОК У ПОЛІЦІЇ США ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Досліджено причини виникнення профспілкового руху в США, до яких віднесено: перше, переважна більшість поліцейських (до сімдесяти відсотків працівників поліції) у цей період припускали, що люди дуже негативно ставляться до поліції; друге, співробітники поліції висловили невдоволення низкою обтяжливих правил і традицій, що обмежують їхні права. Серед найбільш кричущих традицій – вибудовування поліцейських у чергу за 30 хвилин до початку восьмигодинної зміни, надання свідчень у суді у позаслужбовий час, виклик на чергування на основні завдання, преференційне ставлення під час призначення просування по службі та нерівні покарання; третє, як і багато інших співробітників, які працюють на уряд, поліцейські в 1960-х роках вважали, що їхні зарплати та умови праці були неадекватними.

Виділено основні моделі діяльності професійних спілок. Перша модель використовується в половині штатів країни та називається «арбітражною моделлю». Суть зазначеного методу полягає в такому: у випадку, коли перемовини між сторонами, які вступили в конфлікт, заходять у глухий кут, то призначається нейтральний арбітр, який уповноважений застосовувати дозволені методи урегулювання конфліктних ситуацій. Друга модель урегулювання спорів між працівниками

© О. Дяченко, 2023

k_appad@dduvs.in.ua